

intimno nego povest. Seveda je slika študentova idealizirana. Toda je verna slika slovenskega dijaka, ki grabi za vsem, kar bi moglo razširiti njegovo obzorje. Iz kaosa je izvleči pred njim en cilj, za katerim gre in se bori, da ga doseže. Po lastnem razvoju in iz proste volje, oprt na varno roko, ki se od doma iztega za njim.

Zaradi tega ima knjiga visoko pedagoško vrednost. Iz nje naj bi se starši učili, bolj globoko razumevati sinove, ki so jih določili za ta križevi pot. Ne bi bilo toliko tragedij v življenju slovenskega študenta, ko bi ležala ta knjiga na mizi vsake kmetske hiše. Še večjega pomena pa so ta pisma za pedagoge, ki v njih lahko spoznajo, kako daleč so vse teorije od burnega življenja. Teorija zahteva prakso po pravilih, toda zdi se mi, da je z njo ravno tako, kakor s tistim profesorjem-učenjakom, ki je šel zamišljen na izprehod, zagledal na travniku žabo in se močno močno začudil, kako pride žaba semkaj na travnik iz njegove retorte.

Suhe pedagoške teorije ne pomagajo nič zoper scene, kakor jo je doživel v svetovni vojni — v tem času študentovskega umiranja — visokošolec na univerzi, ki je prišel k skušnji brez salonske obleke, ker si je ni mogel kupiti, pa ga je vrgel profesor zaradi tega skozi vrata.

Nobena teorija ne more razjasniti praksi tako živo, zakaj študent ni vsak dan enako zbran, zakaj mu včasih odpovedo vse moči, kakor pa takale osebna, iz dijaškega življenja samega napisana pisma. Za študentom je življenje, ki ga šola ne vidi: ta pisma nam ga slikajo — v vseh niansah, le ene manjka bolj izrazito: dijakovega seksualnega življenja. Na str. 213. piše Ivan očetu: »Kako pa je mogoče, da dijak ne bi čisto nič mislil na tisto čustvo, ki se imenuje ‚ljubezen‘? Zlasti v peti šoli, ko v drugem tečaju čitamo ‚Ovida‘...« Seksualno življenje je ena najbolj glasnih strun, ki pojo dijaku na poti njegovega razvoja. In nobena knjiga ne bo učinkovala na dijake tako, kakor bi učinkovala osebna dijaška pisma, ki bi obravnavala tudi to stran.

Knjiga je namenjena študentom, predvsem gimnazijcem. Da bi jo mogli tudi realci prav uživati, bi bilo treba vse citate prestaviti in tu in tam pojasniti še kako stvar z majhno pripombo.

Ivan Dornik.

Silvin Sardenko: **Šotor miru**. Idila. 1918. Založila Kat. Bukvarna. Tisk Kat. Tiskarne.

Čuden, nenavaden naslov! Kaj se skriva za njim? V vsakdanjem jeziku bi mi, prozaični ljudje, krstili knjigo morda z naslovom: »Življenje sv. Pashala Bajlona«. Pa kakó da se je pesnik lotil te snovi, ki je — vsaj na prvi pogled — silno daleč od nas? V zasebnem pogovoru sem slišal mnenje: Pred grozoto vojne, ki uničuje vse, kar je idealnega, beži poezija in si išče še neoskrunjenih krajev; takó je spesnil Oton Župančič v tem času Uganke in Cicibana, oboje za tihi raj otroških src. Sardenko pa se je umaknil daleč proč, v deželo špansko, v 16. stoletje, ter spesnil idilo, kot pesnikov protest proti surovi sili sedanjosti. Lepa misel; toda ali drži? Po mojem mnenju ne; zakaj, da je res nameraval ugovor proti krutostim sedanjosti, bi bil dovolj snovi za tihožitje, za tiho junaštvo našel doma, v naših vaseh, trgih, pa tudi mestih, in mu ne bi bilo treba hoditi — na Špansko, v 16. stoletje! Po mojih mislih mu je dalo pobudo véliko evharistično gibanje preteklih let, posebe pa odlok Leona XIII., ki je l. 1897.

sv. Pashala postavil za zavetnika vseh evharističnih kongresov in zborovanj. Neposredni povod pa je pesniku dal morda dunajski evharistični kongres l. 1912.

Iskal sem po knjigah, da bi kaj več izvedel o sv. Pashalu in primerjal, koliko je pesnik snovi našel, koliko ustvaril. Pa kar sem dobil (v brevirju, 17. majnik) in v Torkarjevem življenju svetnikov, je silno malo, s par besedami je vse povedano: Pashal je bil rojen l. 1540. v Torre-Hermozi v pokrajini Aragoniji na Španskem kot sin ubogega poljedelca; mladost je preživel kot pastir; na paši se je naučil čitati; vrstniki so ga imenovali le »modri« ali »sveti« Pashal; l. 1564. je vstopil kot brat v frančiškanski samostan Monteforte (v Aragoniji). Umrl je l. 1592., dne 17. majnika, na binkošti. V brevirju čitamo, da je v cerkvi — v rakvi ležeč — pri sv. maši zadušnici med povzdigovanjem oživel, oči odprl in spet zaprl. Slikajo ga s hostijo v roki (dasi iz ponižnosti ni hotel postati mašnik); in cerkvena molitev v dan 17. majnika posebno povdarja njegovo čudovito ljubezen do svete evharistije.

Kakó borno je torej tisto, kar izvemo iz zgodovine o svetniku! Zdaj pa se snovi z ljubeznijo loti bogata pesniška duša ter naredi iz teh skromnih podatkov 33 spevov! Načelo moderne hagiografije je: vsestranska dušeslovna utemeljitev življenja svetnikovega. Pri Pashalu je torej problem: pokazati, kakó se je v Pashalu razvijala pred vsem njegova velika ljubezen do sv. Reš-njega Telesa. Poglejmo, kakó je Sardenko izvršil to nalogo!

V prvih sedmih spevih (str. 5—33) nam slika Pashala kot dete, dečka in mladeniča v domačem selu Almadenu, do starosti 22 let; njegov krst na binkošti l. 1540., njegovo sveto mater in nje vplivanje ter njegovega očeta; dalje ga vidimo kot otroka prvič v cerkvi almadenski, kakó je zlasti pri povzdigovanju ves zamaknjen v sv. skrivnost. Krstna botra Juta podari vedoželjnemu dečku knjigo; a kdo ga bo naučil čitati? Nad Almadenom je romarska cerkvice; Pashal-pastir prosi mimoidočega romarja, naj mu razloži čudne črke v knjigi. Res, neki Aparicij se ga usmili in ga nauči čitati in pisati. Pastirji-vrstniki modrega Pashala zasmehujejo, če jih spomni Boga. Medtem je dorastel v lepega mladeniča; najlepši je izmed vseh; ciganska krasotica Precioza, divna pevka in plesalka, ki se je z družbo ciganov neke tople poletne noči pridružila pastirjem, se poželjivo ozira po Pashalu, ki pa hitro spozna nevarnost in se umakne v gorsko cerkvico. — Tajna sila vleče Pashala v samostan Monteforte. Da bi bil vsaj bliže temu kraju, stopi s hribov niže dol v mestece Hermozo in sprejme službo pastirja pri imovitem posestniku Delgado. Tu ostane dve leti. (Naslednjih šest spevov.) Zaradi njegove srčne dobrote, zlasti do ptic, ga domača hčerka Filomena vzljubi. Toda Pashal si je vrezal v palico znamenje sv. hostije; odpove se svetni ljubezni, odpove se lepi doti in zetovstvu. Zdaj ima 24 let. — V spevih 14. in 15. (»Orji z Bogom« in »Mimo doma«) ga vidimo, kakó genljivo jemlje slovo od domačega kraja. — V naslednjih dveh spevih ga spremljamo v Valencijo, kjer prosi sprejema v samostan; toda p. Bruno ga prej preizkuša: še enkrat mora iti služiti za ovčarja h kmetu Marcelinu. Pa poskušnja hitro mine; p. Bruno ga vzame s seboj v samostan Monte-

forte, tri ure od Hermoze; tu nam pripoveduje o njem trinajst spevov: P. pozdravlja svojo celico; P. vratar in zakristan; P. naredi oblubo; véliki četrtek v samostanski cerkvi; P. krasí oltar s cveticami; P., dasi neduhoven, pridiga deci in ljudstvu v okolici o Sv. R. Telesu in zlađa evharistične pesmi; P. še enkrat izkušán, ko Filomena pozvoní pri porti, da bi podarila lep oltarni prt; P. jo zagleda:

Pashal se je v duši zgrozil,
zgrozil, zgrudil na kolena...
Vstal je in zapahnil vrata...

Izkušnjavec je premagán, osramočen za vedno. V zadnjih dveh spevih ga nahajamo v Rožni-venškem samostanu, sedem ur od Monteforta, kot vratarja. Tu zboli. Čuti bližino smrti. Veseli se je kot pomladi. Spet so binkošti (kakor rojstni dan!). Ko je v cerkvi pri slovesni daritvi povzdígovanje, blaženo umrje, sredi svojih sobratov, okrepčan z Gospodom. V cerkvi ga pokopljejo. Na nagrobni plošči blesti izklesana hostija in napis: Majhen šotor — večni mir.

Pesnik se je dobro zavedal, da mora biti sv. evharistija središče vse pesnitve. Prav lepo se pričénja ta motiv že v prvem spevu, ko botri nesó dete od krsta in prosjak, obdarjen od njih s kruhom in vinom, proslavlja »kruh pšenični« in »rujni vrelec trte«. (Kruha naj ne bi spravil v torbo, ampak ga tudi dvignil proti solncu, proslavljajoč ga.) V palico vrezano hostijo smo že omenili. Str. 106 čitamo svetnikovo pesem o evharistiji, kjer se povdarja zlasti žalost, da je evharistični Bog takó zapuščen. Str. 112 pridíga mladeničem:

»Ti mladenič! Stoj, da vidim.
Mračno jutro! V tem očesu
ogénj ugaša. Kaj odtegnil
Rešnjemu si se Telesu?»

Pshalove zadnje misli hité k sv. maši (str. 126). — Tako torej vidimo, da vso pesnitev preveva ena poglavitna misel in da je pod tem vidikom vsa lepa enota in celota in da je pesnik idejo res tudi vtelesil. Vendar pa obžalujemo, da je izpustil tisti tako značilni čudež v krsti, ki bi se dal takó lepo obdelati. Per licentiam poeticam n. pr. bi svetnik lahko bil do pogreba le navidezno mrtev, bi spal, kakor govori sv. pismo; v cerkvi bi še zadnjikrat počastil sv. evharistijo in umrl. — Najlepši se mi zdi paralelizem med prvim in zadnjim spevom, opis obojnih binkošti (kar bi se lahko še bolj podčrtalo), prvih in zadnjih v življenju, dalje: spev o ciganih, o Preciozi, pa pripoved o Pshalovi ljubezni do ptíc in cvetic (str. 98—102). Najšibkejša sta po moji sodbi »Zlato klasje« in »Potok« — Pshalova pridíga. — Oblika: osmerek z rimo x a y a, razen vsakokratne zadnje kitice, ki ima rimo: a x a y — je idili kakor umerjena. Rime vobče čiste, dasi ne vse. Zareza vedno pravilno stavljena. — Nekaj jezikovnih napak pa zeló moti: »črešnjev cvet... zacvetè — o d p a d a (str. 56). Kdo bo tu rabil nedovršnik?! Določna oblika pridevnika ni vselej umestna, n. pr. v mottu: šotor mirni — je napačna. Kaj je s tisto spako »zrne« str. 95 mesto zrno? Ali stoji ondi samo zaradi ljube rime: »vrne«? Mesto preteklega časa bi večkrat v idili dobro dél

pripovedni sedanjik. — Naslov »šotor miru« je po mojem naziranju popolnoma ponesrečen. V krsti svetnikovi ni večnega miru! To bi bilo pogansko mišljenje. Človek bi sklepal iz vsega umotvora, da je šotor miru — tabernakelj.

Končno še prošnjo in resno besedo: pesniških slik (metafor) je odločno preveč. Homer jih rabi zmerno; le, kadar je treba. Sardenkove so nekatere manj srečne, n. pr. str. 15: dva keruba ob tabernaklju kakor dva psalma kipita...? Tabernakelj — sveta ptica?? Ali str. 57: Ločiva se kot dva oblaka: vsak na svoj se kraj razlije, združita se na višavi. Res? Ko sta se izlila, se združita?! Ali str. 73: Pashal je med ovčarji, kar med valovi jasna školjka!! Ali: z or zasnubi zarjo. Str. 32. Sardenko prehaja v tem oziru že v maniro, ki je občna. Raje manj cvetja, pa več sadu, t. j. dejanja in črtanja značajev.

Gotovo pa bo »šotor miru« našemu hagiografu, dr. Jan. Zoretu, dragocen donesek za 17. majnik in ondi, v Mohorjevem življenju svetnikov, bo Sardenkova pesnitev živela lepo, vekovito življenje.

Jož. Debevec.

Franc Pengov: **Podobe iz narave**. II. del. Izdala Družba sv. Mohorja v Celovcu 1917.

Z ozirom na to, da knjiga ni namenjena znanstvenikom v izobrazbo, temveč širšim slojem slovenskega ljudstva v zabaven pouk, smem trditi, da si je zasígal pisatelj z veliko spretnostjo simpatije vseh tistih, ki so brez vsakega predsodka prečítali »Podobe iz narave«. Vsebina je kakor različna tako zanimiva, razvrstitev pregledna, konstrukcija lahka in govorica povsod živa in razumljiva, tako da skoraj nikdar ne utruji.

Splošen dober vtis pa je vendar le bolj navidezen kakor resničen. Močno ga moti dosledno uporablanje poljudnih knjižic, ki niso vedno zanesljive, ter predvsem nekaka nesamostojnost, ki je tvorila hišo prvega dela in sili tudi v drugem pogostoma na površje. Sicer sem uverjena, da bi najnovejša slovenska književnost ne imela niti ene popularne naravoslovne knjige, ki bi obsegala vse struje bujno razvite vede, če bi moral pisatelj vse poskuse napraviti sam, če bi moral sam opazovati vsa tajinstvena čuda v naravi in bi se v izpopolnitev svojih beležk in raziskavanj ne smel naslánjati na tuje vire, a ravno tako jasno mi je tudi dejstvo, da se mora izvršiti prisvojitve tujih misli in idej brez vsakega nasilstva, na ta način, da se izčrpa samo znanstveno dokazano o g r o d j e.

Razvrstitev vsebine je sledeča: Prazna hiša — Jerebica — Golob — Kraljica noči — Vodomec — Bogomoljka — Življenje na domačem žeravcu — Potopljeni narodi — Vrabček — Zemlja in luna.

Zgodbico o »prazni hiši« je avtor jako spretno prikrojil za naše domače zoologične razmere in gotovo je vsem ugajala.

Protestni shod vseh hišnih prebivalcev proti človeku je bil kaj dobro obiskan, toda močno je bilo užaljenih nekaj sodržavljanov, ki jih je striček prezrl in ne povabil. Nad takim nedemokratičnim postopanjem se je najbridkeje pritožil domači prašiček (svinjica — Oniscus asellus L.), še bolj pa je godrnjala in se široko ustila v svoji patentirani pohlepnosti in samozavesti tako hudo žaljena Blattella germanica L. Ščurek se je zopet jezil, ker je potoma pozabil svoje novo latinsko